

Közel ezer gyermek halt meg Járekon

A napokban 6429 halotti anyakönyvi bejegyzés alapján havi lebontásban is összesítettem a járeki jugoszláv haláltáborban 1944 decembere és 1946 áprilisa között elhunyt gyerekek adatait, és eszerint pontosítanom kell a korábban több mint nyolcszázra taksált számot: a haláltábor 17 hónapja alatt összesen 955 gyerek (az egy napostól a 18 évesig) halt meg. Túlnyomó többségük német származású, de a magyar gyermekáldozatok száma is megközelíti a 90-et. A németek ágostai evangélikus, református és római katolikus felekezetűek, a magyarok nagy többsége római katolikus, közöttük más vallásúakat csak mint vegyes házasságok leszármazottait találjuk. Meg kell említeni, hogy egy pravoszláv hitfelekezetű szerb kisfiú is van a halottak között, hogy miként vetődött a táborba, egyelőre nem tudjuk. Az elhunyt gyerekek nagy többsége tíz éven aluli, sok közöttük a néhány napos, néhány hetes vagy hónapos csecsemő. A halotti anyakönyvek arra nézvést nem nyújtanak fogódzót, hogy megállapítsuk, a tábor lakó között a közel másfél év rabélet során hány gyermek fordult meg, azt azonban egy 1945. február 22-én keltezett hivatalos levélből tudjuk hogy az újvidéki kerület katonai parancsnoka, Prodanović százados a járeki tábor parancsnokságához intézett utasításában ezer fogoly gyerekről beszél, és ellátásukra hatvan liter tej beszerzését rendeli el. («Neka Komanda mesta organizuje izdavanje 60 litara mleka za Komandu logora Novosadskog Područja u Bačkom Jarku, a radi ishrane oko 1000 dece.») Könnyű kiszámítanunk, hogy egy-egy gyermeknek jóformán két gyűszűnyi tej juthatott volna, ha egyáltalán eljut hozzájuk. De a legtöbb esetben erről szó sem eshetett. A Járekre zsúfolt több ezer szerencsétlen – egyes becslések szerint a tizenhét hónap alatt akár 18-19000 ember is egfordulhatott itt – úgy találta fel magát, ahogy tudta: kezdetben még találtak ezt-azt az elmenekült járeki őslakók tartalékaiból, később a gabonaneműeket és a górékban hagyott kukoricát ették meg. A nagyobb gyerekek, ha sikerült kiszökniük, a közeli Temerinbe jártak át élelmiszert kunyerálni. De szívükre hallgatva a temeriniek közül nagyon sokan más útját-módját is megtalálták, hogy csomagokat juttassanak be éhező szomszédjaiknak, ismerőseiknek. Mindez azonban legfőljebb csak enyhítette az éhezést, de megszüntetni nem tudta.

A körzeti katonai előljáróság képtelen volt megoldani ilyen jelentős embertömeg élelmezését – de hát a tábort nem is azért hozták létre. Ugyancsak 1945 februárjában a körzeti parancsnok száz-száz mázsa krumplit és babot és 10 mázsa hagymát utal ki a tábor számára, ezenkívül a gyerekeknek 100 kiló szappant és – írj és mondd: -- 25 darab fésűt! Nem csoda, hogy ilyen körülmények között mind a felnőttek, mind a gyermekek pszichofizikai ellenállóképessége gyors iramban romlik. 1945 áprilisától nagy mértékben növekszik az elhalálozottak száma: innentől kezdve havonta százával hullanak az emberek. A gyermekek között 1945 júliusa és augusztusa végzi a legnagyobb aratást, mindenekelőtt különböző járványos betegségek képében. A tábor orvosa által összeállított, és a tábor parancsnoka, vagyis a «Komandant Đoka» által aláírt, az újvidéki körzeti népegészségügyi osztály számára készült statisztika szerint még 1946 januárjában is vezető halálok a nem megfelelő élelmezés (dystrophia) okozta hasmenés (180-an fogoly halt meg ilyen tünetektől, s ezt követi az éhezés okozta kimerültség (77 áldozat). De tombolt a táborban a kiütéses tífusz is, 1946. január 1-jén 13 esetet tartottak számon, amit még újabbak követtek egészen január 16-áig.

Az orvos által fogalmazott jelentés nem rejti véka alá, hogy a járeki tábor internáltjait állati körülmények között tartják fogva: «... az emberek 60 százalékán mutathatók ki a dystrophia jelei, ezek közül kb. felének dagadt a lába ... D.D.T. porral 7336 embert és 838 házat poroztunk be... 369 embert rühösség ellen kezeltünk... a lágerlakók 50 százaléka nem tud ruhát váltani, ezért nagyon nehéz gyógyítani a rühösséget és a gennyes daganatokat. «

« Fűteni csak pelyvával lehet, de abból sincs elég, sok embernek fagyás okozta sebek vannak a lábán. Szalmából több kell, mert az emberek a padlón és földön alszanak, a szalmát többször kéne cserélni... Az élelem egyoldalú és elégtelen, különösen a gyermekek részére kellene megfelelő ételmezt biztosítani.»

Csorba Béla